

تورک یوردی

①

ناشری : تورک یوردی .
مدیری : آق چوره اوغلی یوسف .

۲۰ ایلول ۱۳۲۸

۱ ییل

صافی ۲۳

اسوچ ولہستان [۱]

اسوچ ، میلادک ۱۷ نجی و ۱۸ نجی عصر لرندہ ، اوروپانک اک مهم دولترندن بریسی ایدی . اوتوز سنہ محاربہ لرندن ، شمال سفرندن آ کلاشیلورکہ اسوچ ، او زمان اوروپانک برنجی عسکری دولتیدر . فقط اسوچ اردولری موفقیّت و شرفلہ ادارہ ایدن مشهور قرالر ، کوستاو آدولف و تیمور باش شارل ، مقتدر قوماندان و پک جسور عسکر اولقلہ برابر ، ائی سیاسی و مامر دیپلومات دکل ایدیلر . بوتون او بارلاق محاربہ لرندن هیچ بر نمرہ اقطناف ایدہ مدیلر . حتی تیمور باش اولورکن ، بحر بالطیفک شرق ساحلی ، اسوچک آلتدن بوس بوتون چیقمشدی . اہالی ، بیتمز توکنمز محاربہ لرندن یورغون ، صوک ییلارک مغلوبیتلریلہدہ حکومتہ قزغین ایدی . شارلک وفاتی متعاقب ، اصیلزادہ صنفی خلقتک بو حالت روحیہ سندن استفادہ ایدوب قرالک ادارہ حکومتہ کی اقتدار واستقلالنی احیا ایتدی ، بوتون قوہ حاکمینی کنیدیسنہ . حصر ایلہدی . اسوچ دولتک تا قرون وسطادن قالہ بر نوع مجلس مبعوثانی واردی . تیمور باش شارل اولدکدن صوکرہ ، دولندہ حکم وادارہ قرالدن نزع اولنوب ، اشبو مجلسہ ویرلدی . مجلس مبعوثاندہ قرالہ معارض اصیلزادہ لر حاکم مطلق ایدیلر . قوہ حاکمہ نک قرالدن مجلسہ انتقالی ، اسوچک سلامت وسعدتی هیچدہ تأمین ایتدی : مجلس مبعوثاندہ تکیون ایدن سیاسی فرقہ لر ، اجانبیدن پازہ آلارک ، اسوچ دشمنی اجانبک انتریقہ لرینہ آلت اولہرق ، مملکتلرندہ اجنبی مداخلاتنہ یول آچدیلر . روس طرفداری اولان « قالپاق » فرقہ سیلہ فرانسرلرہ صاتیلمش « شابقہ » پارتیسی اسوچ تاریخنده پک منفور برآد بر اقمشلردر .

[۱] بو مقالہ ، ۱۳۲۴ : ۱۳۲۵ سنہ تدریسیہ سندہ استانبول عالی مکتبلرندن بریسنده ویردیکم صرہ قونفراسلردن استخراج اولونمشدر . قونفراسلردہ اصل مأخذلرم ، مورخ سورمل (A. Sorel) ک پاریس علوم سیاسیہ مکتبنده تقریر ایتدیکی « تاریخ دیپلوماتیکی » درس نوطہ لرلہ مورخ بورژوا (E. Bourgeois) نک « سیاست خارجیہ تاریخی » عنوانلی اثری ایدی . — آقہورہ ارغلی

شخصي منافعي ، منسوب اولديني جمعيتك منافعه كوره بيله جك قدر
استعداد و عرفاني ، تربيه اخلاقيه و سياسي اوماليان هرر عضو جمعيت ،
منافعي قيصه يولاه و بك بسيط بر اصوله استحصال آرزوسنده بولونور : سويه
اخلاق و عرفاني آشناعي اولان هيات اجتماعيه لرده ، يوقارنده بسط اولونان
احوالك تحدي بك طبيعيدير .

اون سركزنجي عصر ك اورته لرنده ، اسوج دولتي انحطاط و انقراض
اوچورومنه سرعتله يوارلامقده در ؛ طبقه اهلستان كي ، اسوجده تقسيم اولونمق
تهلكه سنده معروضدر ؛ قومشو دولتر ، مجلس مبعوثانده كي طرفدارلري
واسطه سياه ، اسوج حكومتك اداره سنده اجرائي تاثير ايله رك ، تقسيمك
تعجيبانه چالشمقده درلر ...

شيمدي به قدر او قودينغ مورخلرك جمله سنجه مصدقدر كه اسوجي تقسيمدن ،
انقراضدن قورتاران قرال اوچنجي كوستاوك ضربه دولتي (Coup d' Etai)
اولمشدر .

كوستاو منور فكرلي ، شجيع ، عاليجناب ، عزمنده قوي بر حاكمداردي ؛
شواليه مشربلي ، سرگذشت سوهر ، بك خطري تشبثردن اوركمز و جكمز
بر آدمدي . كوستاوك انك برنجي املی مملكتك خارجه قارشى استقلالنى تماماً
تأمين ايدوب ، اسكي مكنت وشوكتى اعاده ايله مكدي . بناءً عليه مملكتده
هرشيدن اول ، اجنبى مداخله سنك كوكنى قوروتوب ، اسوجي معروض بولنديني
تقسيم تهلكه سندن قورتارمق ، سوكرده اجدادى كوستاو آدولقر ، اون
ايكنجى شارلر كي شانلى محاربه لرله پارلامق ايستهردي . بوكا موفق اولمق
ايچون ، مجلس مبعوثانك اقتداريني تحديد ، اهميتنى تنقيص ايدرك ، مملكتده
قوة حاكميتى (Pouvoir Suprême) حاكمدارك يد استقلالنده طويلادى .
واقعا كوستاو ، بو عمليه ، اسوجك طرز حكومتى ديكشديرييور ، ناجلي بر
مشروطيتندن (Constitution aristocratique) اداره مطلقه به افراغ
ايدبيوردى ؛ فقط ينه بو عمليه اسوجي ، بر دولت ايچون فلاكتلرك اك بويوكي
اولان بر فلاكتدن ، محو و انقراضدن قورتارييوردي .

کوستاو بو صورتله داخلی نفاق و فسادى ازاله ايله دکن صوکره ، لهستان و تورکیه نك تقسیم اولمه لرینه ممانعت قصدیه روسیه چاریجه سی ایکنجی قاترینه علیه حرب آچهرق بر خیلی موفقیتلره بیه نائل اولدی (۱۷۸۸-۱۷۸۹) . حاصلی اسوج، کندینی جدآ تهدید ایدن انقسام و انقراض تهلکه سندن ، بالخاصه قرال کوستاوک عزم و شدتی سایه سنده قورتوله بیلمشدر .

.*

وسطی اوروپا اوومسند یایش لهستانه ک حدود طبیعی یوقدی ؛ لهستان دشمن اردولرینک استیلاسنه هر طرفدن آچیقدی . لهایلر، معارف و مدنیتجه یک کری و آشانی ، جهل و تعصبه باتوب بوغوش ، اسیر کویلیلرله ، اصیلزاده بکلردن عبارتدی .

بو ایکی صنفک آراسی تماماً آچیقدی ، بونلری برلرینه باغلایان هیچ برابطه یوقدی . اورته صنف، صنعت و تجارت اهلی اولان یهودیلر ایدی . کویلی و یهودی دولت ایشلرینه قاریشامزدی ، اداره مملکتده صاحب حقوق دکلدی ؛ حکومت ، ناجلیته خاصدی ، لهستانده ملت یالکز اصیلزاده لردن عبارتدی .

لهستان دولتک حکومت جهازی یک اسکیدن قلمه ایدی ؛ بوجهاز، زمانک تغیری ايله تکمل و ترقی اتمه مش ، اون سکزنجی عصر میلادی محیطنه موافق برحاله کلمه مشدی . لهستان بر جمهوریت قرالیه ، دها طوغریسی بر جمهوریت ناجلیه (République aristocratique) ایدی ؛ اصیلزاده لر بر آرایه طوپلانوب ، قید حیات ايله برنوع رئیس جمهور انتخاب ایدرلر و اوکاقرال نامنی ویریرلردی . بو قرال بعضاً بویوک اصیلزاده لک منسوب اولدقلری خاندان اعضاسندن اولور ، بعضاً ده اجنیلر ایچندن (مثلاً فرانسه و ساقسونیا خاندان قرالیرندن) سچیلیردی .

اصیلزاده لر ، امور دولتی اداره ایچون بر مجلس حالنده طوپلانیرلردی . قرالی انتخاب ایدنده بومجلسدی . بومجلسه فرانسزلر « دیته - Diète » دیرلر ؛ بزم یکی تاریخلری مزه ده « دیته » اسمیه کچمشدر . قراله ، انتخاب

اولنورکن ، بعض شرطلر عرض اولنور و قرالده او شرطلری قبول ایدردی ؛ اکر قرال سوکرده دن او شرطلره توفیق حرکت ایتمزسه ، اصلزاده لر قراله اطاعت مجبوریتنده قالمالردی . « دیت » ایله قرال آراسنده منعقد بومقاولهیه لاتینجه « مقاوله مقرر » دیمک اولان « Pacta conventa » تسمیه اولنور . منتخب قرالک نه خزینه سی ونه ده اوردوسی یوقدی ؛ برطرفدن ده « پاقاقونونه » قرالک آینی آیاغنی باغلا یوردی ؛ حاصلی ، له قرالارینک امور داخلیه و خارجیه ده نفوذ و اقتدارلری هیچدی .

بوتون نفوذ و اقتدار اصلزاده لرك مجملی اولان « دیت » ده تجمع ایتشدی ؛ لکن « دیت » ك قرارلری ده مرعی الحکم اوله بیلیمک ایچون اتفاق آرا ایله ویریش اولق لایه ایدی ؛ « دیت » اعضاسندن ولو یالکیز بریسی ، قراره التحاق ایتمزسه ، او قرارك هیچ حکمی قالمالردی . اعضادن هر برینك ، اکثریت عظیمه ایله ویریلن قرارلری حکمدن اسقاط ایدم بیلیمک حق مدهنه « لیبروم ووتو = Liberrum veto » — لاتینجه « سربستانه مخالفت » معناسنده در — دیلردی . هر هانکی بر قراری ویرن اکثریت ، قرارلری اجرایه قالدیشه جق اولورسه ، مخالفلرك آروجه بر مجلس (قونفده راسیون Confédération) عقد ایدمک ، « لیبروم ووتو » حقنی سلاحله مدافعهیه قیام ایله دکلری کوریلیردی ... قونفده راسیون عقدی ، دولت ایچنده دولت تأسیسی ایله اسایشك اخلاقی ، محاربات داخلیه احدائی ، دیمکدر . لهستانك تشکیلات قانونیه سی ، دائما بویله اختلاللری ، باشسزلی (آنارشینی) تولید ایدمکک بر ماهیته ایدی .

لهستان تشکیلات سیاسیه سنك ، اوصاف اساسیه سی ایشته بویله در ؛ شمعی اشبو تشکیلاتی یاشانان عناصرك ، یعنی له اصلزاده لرینك سجه لرینی کوزدن کچیرم : له ناجلیتی ، ظایت جسور ، ظایت متعظم ، اقتدار و انفراده بك خریص ، ذوق پرست ، عیاش ، کورولتوجی ، قوغاجی ، کچمز ، مملکتلرینی سون ، فقط سومه یی بیلیمین ، باشسز ، نظامسز ، برشوایه کومه سی ، برسپاهی اردوسی ایدی : بونلر وطنلرینی تهلمکده کوردیلریم ،

کوزلرینی قان بورور، آتسه آتیلرلر، جانلرینی اصلا اسیر که مزلر؛ اما وطنلرینی تهلکه‌یه دوشورمه‌مک ایچون احتیاطلی طاورانه‌نی بیلمزلر، کبر و عظمتلرندن، نفرد و تغلب داعیه‌سندن، نفاق و فساددن اصلا واز کچه‌مزلردی. بوسپاهی اردوسنک پارلامنتوسی اولان «دیهت» بعضاً کینیش سحراده، آت اوزرنده طویلانیلر، پارلامنتو اعضاسی ده، بر آلدی آت‌کی، بر آلدی قنلیج قبضه‌سی، حرب ایدرکی مذاکراتده بولنورلردی...

آرناشی‌نک مشروع بر شکه قونماسندن عبارت قانونلر موجبجه بو طبیعتده آدم‌لرک بو طرزده اجرای حکومت ایتمه‌لری، مملکته، بالطبع خیرلی بر استقبال و عدایده‌مزدی. قومشو دولتلرک استحصال آمال‌ایده بیلمه‌لری ایچون بویله بر حکومت شکلیله، بونوع حکومت آدم‌لری آرانوب آرانوب کوچ بولنه‌بیلر جک نعمتلردندی.

له اصل‌زاده‌لرینک بر قسمی روسیایه، بر قسمی آوستریایه، بر قسمی پروسیایه بر قسمی ده فرانسه‌یه میالیدی؛ ده‌ها صحیح برافاده ایله اشبو دولتلر، اصل‌زاده‌لرک بر فرقه‌نی کندیلرینه جلب ایتشلردی؛ دیمک که یانچی دولتلرک، له اصل‌زاده‌لری آرمه‌سندنه متفقاری واردی... و بو صورته اجنبی دولتلر، لهستانک امور داخلیه‌سنه مداخلاتده بولوب، ذاتاً قارما قاریشیق اولان احوال مملکتی بوس بوتون آلت اوست ایدرلردی. شوقدر وارکه له فرقه‌لرینک اجنبیلر طرفندن آولانه‌سی، علی‌الاکثر، اسوچده اولدینی کبی پاره‌ایله صاتیلمق نتیجه‌سی اولمایوب منافع وطنیه‌لرینی معین بر اجنبی دولته استناد و اعتماد ایتمکده آرامه‌لرندن ایلری کلردی.

۱۸نجی عصر میلادینک صوک ربغه طوغری لهستانک احوال داخلیه‌سی ده، مناسبات خارجیه‌سی ده بک قاریشمیشدی. بر فرقه، مملکتلرینی قورقارمق امیدیه روسیه ایمپراطوریه‌سی ایکنجی قاترینه‌نک قوجاغنه آتیلدی؛ صوکره داخلده اجراسینی تصمیم ایتدکلری اصلاحاته چوق طرفدار قازانمق ایچوزده عوام اکثریتک حسیات دینه‌نی تهییج ایله قاتوایق اولمایانلری تضییقه قالقیدشدی. بوسیاستک نتیجه‌سی موجود اوله رق اختلاف و اغتشاشاره برده‌دین قوغاسی ضم ایدلمش

اولدی. دولتر و علی الخصوص روسیه ایله بروسیه، لهستان داخلی قاریشدرمقدن بر آن خالی قالمیورلردی. بو صرمه لرده «دیهت» مجلسی بر قاج پارچهیه، یعنی «قونفده راسیونلره» آیریلدی. بو قونفده راسیونلردن هریری، بر اجنبی دولتنک حمایه سی آلتده ایدی. حتی بار شهرنده اجتماع ایتمه سندن دولاتی «بار قونفده راسیونی» دنیلن فرقه فرانسه و تورکیهیه مراجعت والتجا ایتمشدی. بونک اوزرینه درکه دولت عثمانیه، فرانسه نک تشویقنه قاییله رق، روسیهیه اعلان حرب ایله مشدر. بو حرب تورکلره غایت مضر قاینارچه معاهده سیله بیتن اوغورسز موسقوف سفردر. تورکلر، روسلره قوغا ایتمکده ایکن، بروسیا قرالی ایکنجهی فردریشک تکلیفی اوزرینه لهستان، روسیه، بروسیه و آوستریا آرمه سنده، پارچالانمشدر (۲۵ تموز ۱۷۷۲).

لهستان پارچالانیرکن چاریچمه ک مظفر اردولری، عثمانلی پایتخته طوغری ایلر بلیور، کیلری ایسه آطه لر دکیزی یاقوب بیقیوردی.

لهستانک برنجی تقسیم معاهده سندن آنجق بر قاج هفته صوکره درکه (۱۹ آغستوس ۱۷۷۲) اسوج قرالی اوچنجی کوستاو، اسیلزاده لر علیهنده کی ضربه دولتیله، مملکتی همان محقق بر انقراضدن قورتاریوردی. حقوق و حربت ناملری آلتیه کیزلنش آنارشی (باشسزاق) نتیجه سی اوله رق لهستانک باشنه نملر کلدیکنی کورن اسوج اهالیسی، بو ضربه دولته کنج قرالرینه قوه الظهر اولملر و بویله جه زادکانک مخالفتیه امکان بر اقامشلردی.

له وطنرورلری، برنجی تقسیمدن صوکره نیه اوضرادقلرینی آکلایوب تلاشه دوشدیلر؛ اسکی قانونلرینن مناسب سز لکنی کوروب، اصلاحات یایمق آرزو سیله «وارشاوا دیه تی» عقد ایستدیلر؛ نام درت سنه مذا کره و مباحثه ایله دیلر. حریتلری تحدید ایتمک، «لیبروم و هتو» بی قالدیرمق، قرالنی ارنی اوله رق ساقسونیا خاندانه ویرمک، قراله خزینه و عسکر تخصیص ایدوب قرالک نفوذ و اقتدارینی آرتدیرمق ایسته دیلر. لکن بو اصلاحات اسیلزاده لک فطرت و اعتیادلرینه وهله لهستانک بقیه سنی ده یوتمق ایسته ین قومشورک آمال و منافعه مغایر کلیوردی. اسیلزاده لک بر قومی «وارشاوا دیه تندن» آیریلدیله،

برقونفهدہ راسیون عقد ابتدیلر، روسیہ، طبیعی بو آریلانلری حمایہ ایتدی .
شورش و فساد آرتدقجه آرتدی . نہایت روسیہ بروسیلہ بولوب، لہستانہ عسکری
مسوقدی . بونک اوزرینہ ایکنجی تقسیم (۱۷۹۳) وجوق کچمہ دن اوچنجی
تقسیم (۱۷۹۵) اجرا ایدیلوب لہستانک وجودی، اوروباخریطہ سندن سیلندی...

سیاسات

تورکلر بر روح ملی آرایورلر

۲

(باشی ۲۱ نجی صاییدہ)

بو آندن اعتباراً اتحاد اسلام فکری رغبت عامیہ مظهر اولدی . اساساً
سلطان عبدالحمید درکہ افکری میدانہ چیقارمشدی ؛ عبدالحمیدک خفی ایلچیلری،
کنیش اسلام عالمک ہر طرفندہ بویوک امیدلر اویاندرمشدی . بوتون موحدلر،
جناب پیغمبر نامنہ برلشہ جک، رصین بر کتلہ وحدت تشکیل ایدہ جکلردی .
غریک اصوللری، اسلام جمعیتہ اویغون کلیوردی . بوندن باشقہ،
اسلام عنصری عدداً حاکم اولان برسلطنتہ، خریستیانلق دائمًا خصم قالا جقدی .
خرستیان عالمک دوستلغہ کووہ نیلہ مزدی . یکی حیات اکتساب ایتیش تورکیہ یہ،
اولاً اوروپا حکومتلرینک اصول وقواعدی تطبیق اولنق ایستہ نلش ایدی ؛
حتی صافدل تورکلر، عالمشمول فران ماسونلغہ بیلہ باش اورمشلردی ؛
فران ماسونلغی بین الملل خریتک، مساعده کارلنک وعدالتک صاغلام بر دستکی
ظن ایدہ رک، سلانیک احتلال قومیتہ سنی اونک کولکھسی آلتندہ تأسیس
ایلہ مشلردی [۱] . بوتون مدنی دنیا یہ یاییلمش قارہ رشلر، عثمانلی منافعنک
حکومتلر ومبعوثان مجلسلری یانندہ حرارتلی مدافعلری اولہ جقدی . لکن
بونندہ انکسار خیالہ اوغرا دیلر . امید اولونان معاونت کورولمدی . لوجہلر،

[۱] موسیو ب . ریزال ک سوزلرینی عیناً ترجمہ ایتدم ؛ فقط دیدکلرینک طوغری

اولوب اولمادیعی بیلیمورم . — مترجم .